

การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าพื้นเมืองชาวลาวเวียงด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

Inheritance of Lao Viang Wisdom in Weaving by Information Technology

วรรณภา เรืองปราษฎ¹

Wanna Ruangprad¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการทอผ้าพื้นเมืองจากภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวลาวเวียง 2) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อการทอผ้าพื้นเมืองตามโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าฯ 3) พัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบมัลติมีเดียเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง 4) บริหารจัดการโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมืองเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวนิคม จังหวัดชัยนาท เป็นการวิจัยกึ่งทดลองกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้สร้างหลักสูตรโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมืองเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวนิคม จังหวัดชัยนาท ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ได้ทำการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 รวม 2 โรงเรียนๆ ละ 15 คน ฝึกปฏิบัติการทอผ้าฯ รวม 8 ครั้งๆ ละ 5 ชั่วโมง โดยใช้หลักการบริหารโครงการ เริ่มตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงานตามแผน ระยะเวลา การสอนของอาจารย์และปราชญ์ชาวบ้าน งบประมาณที่ใช้ วัสดุอุปกรณ์ ที่ทอผ้า และการติดตามประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า ชาวลาวเวียง มีการทอผ้าพื้นเมืองจากภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นการสืบสานจากบรรพบุรุษ เฉพาะที่มีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าที่ตำบลนิคม รวม 7 กลุ่ม จำนวน 62 ครั้วเรือน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และที่ตำบลสุขเดือนห้า มีการทอผ้าเฉพาะที่ หมู่บ้านวังค้อไทร 1 กลุ่ม จำนวน 5 ครั้วเรือนเท่านั้น ผลการทดลองฝึกปฏิบัติการทอผ้าฯ ของนักเรียน พบว่า หลังการเข้าโครงการมีความรู้ และสามารถทอผ้าพื้นเมืองได้สูงกว่าก่อนเข้าโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการทอผ้าในระดับมากถึงมากที่สุด มีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบมัลติมีเดีย เช่น เนื้อหา ภาษา ภาพและตัวอักษร เป็นต้นให้เหมาะสมกับนักเรียน และจากการประเมินผลการบริหารโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าฯ เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ เป็นผลให้นักเรียนมีความสามารถในการทอผ้าได้อย่างที่ไม่เคยทอมาก่อน การที่นักเรียนทอผ้าพื้นเมืองได้นี้เป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การสืบสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าพื้นเมือง การบริหารจัดการโครงการ

¹สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม

Abstract

This research aimed to study traditional weaving practices of the Lao Viang in order to gain insight into students learning behavior on the traditional weaving training , to develop multimedia learning materials. and to manage the Traditional Weaving Training Project, to preserve the rich heritage of the Nern Kham people of Chainat Province, Thailand. The study was conducted using mixed methods–empirical and qualitative research. Using a weaving training curriculum developed by researcher and approved by specialists, trials were conducted with secondary school students Grade 1–3 in two schools, with 15 students per school. A total of 8 training sessions of 5 hours per session were conducted, following principles of project management, from planning, implementation, monitoring and evaluation. The evaluation considered how the courses followed the curriculum, duration, and effectiveness of teaching by instructors and local master practitioners, as well as budget, materials and looms used and student weaving techniques. The researcher has developed multimedia learning media related to weaving and used the training curriculum as the research instrument. The results were analyzed using frequency, percentages, means and standard deviation. T–tests were used to determine statistical significance at .05. The results found 7 groups of Lao Viang people of Nern Kham District of Chainat Province Thailand – a total of 62 households, used traditional weaving methods. These were mostly elderly people. In Sukduanha Subdistrict, only one group of 5 weaving households in Wang Khohai village were identified. The study results found that training enhanced the knowledge and traditional weaving skills of the students. Student indicated satisfaction levels of ‘High’ to ‘Highest’. The multimedia learning tools have been enhanced to improve their suitability for students. Evaluation indicated that project implementation had followed the predetermined plan, and that students had learned new weaving skills. This leads very well to the inheritance of local wisdom in weaving.

Keywords : inheritance, local wisdom, traditional weaving, project management.

บทนำ

การทอผ้าพื้นเมืองเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของแต่ละท้องถิ่น โดยนำภูมิปัญญาของแต่ละพื้นที่มาใช้ในการทอผ้า และพัฒนาลวดลายต่างๆ ตามความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่ในทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะก็คือ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถได้ทรงเห็นความสำคัญ และมีพระมหากรุณาธิคุณให้จัดตั้งขึ้นที่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และต่อมาได้แพร่กระจายไปทั่วประเทศ พร้อมกันได้มีการจัดงานใหญ่ที่พระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นประจำทุกปี เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และสืบสานวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองของประเทศให้เจริญรุ่งเรือง เพื่อเป็นการสร้างรายได้และอาชีพให้กับประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ส่วนที่ชุมชนลาวเวียงอำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท ก็มีวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาวลาวเวียงที่อพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ ในสมัยรัชกาลที่ 3 และได้มีการทอผ้ากันทุกครัวเรือน แต่ปัจจุบัน การทอผ้าของชุมชนลาวเวียงสูญหายไปเกือบหมดแล้ว เพราะเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ ไม่สนใจในการทอผ้าพื้นเมือง และมองไม่เห็นอนาคตที่จะทำเป็นอาชีพหลัก เป็นผลให้การทอผ้าขาดการสืบสานและจะหมดไปในที่สุดแต่จะไปมองที่งานอุตสาหกรรม ซึ่งมีรายได้เป็นรายวัน ได้รับเงินในแต่ละวันหรือแต่ละสัปดาห์ จึงไม่มีผู้สืบสานมรดกอันทรงคุณค่านี้ แต่จากการที่ผู้วิจัยได้สนทนากับชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น หัวหน้ากลุ่มทอผ้า (วรรณ ธิราชพร และสุชาดา นาคฤทธิ.. 2555) ได้เสนอแนะให้ผู้วิจัยทำวิจัยโดยเน้นที่เด็กและเยาวชน อาจทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ให้กับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ ให้สามารถทอผ้าพื้นเมือง สร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคงให้กับเขาเหล่านั้น เพื่อให้มีการสืบสานและ

อนุรักษ์การทอผ้าพื้นเมืองของชาวลาวเวียงให้ดำรงอยู่คู่กับ อำเภอนินขาม จังหวัดชัยนาท สืบไป โดยสร้างหลักสูตรการทอผ้าท้องถิ่นสำหรับเยาวชนวัยเรียน เพื่อให้เป็นเยาวชนที่จะสืบสานการทอผ้าพื้นเมืองได้ต่อไป

ในการดำเนินงานนำหลักสูตรการทอผ้าพื้นเมืองไปสู่ภาคปฏิบัตินั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการโครงการ (Project Management) ที่ดีและมีประสิทธิภาพ เริ่มด้วยการวางแผน เป้าหมาย กิจกรรม การตัดสินใจหาวิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้โครงการนี้บรรลุวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นได้ดำเนินการในการจัดฝึกทอผ้าให้กับนักเรียนทั้งสองโรงเรียน โดยติดตามผลการดำเนินการฝึกทอผ้า และพฤติกรรมของเด็กนักเรียนให้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่โครงการกำหนดไว้ และประเด็นสุดท้าย คือ การควบคุม การฝึกทอผ้าให้เป็นไปตามมาตรฐาน และเป้าหมายที่หลักสูตรโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าฯ กำหนดไว้ รวมทั้งวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการทอผ้าพื้นเมืองจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวลาวเวียง
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อการทอผ้าพื้นเมืองของชาวลาวเวียงตามหลักสูตร คือ โครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมืองพื้นเมือง เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวนินขาม จังหวัดชัยนาท
3. เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนที่มีช่วงอายุระหว่าง 10 – 15 ปี เกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมืองของชาวลาวเวียง
4. เพื่อบริหารจัดการโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมืองเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

เป็นการวิจัยเฉพาะประชากร 2 กลุ่ม คือ ประชาชนที่เป็นชาวบ้านที่ยังมีการทอผ้าพื้นเมืองอยู่ในขณะนี้และข้าราชการ ที่อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท และประชาชนที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 3 ของโรงเรียนเนินขามรัฐประชานุเคราะห์ และโรงเรียนบ้านวังคอกไทร (สงฆ์ประชาชนูทิศ) โรงเรียนละ 15 คน ตามความสมัครใจของนักเรียน รวมจำนวน 30 คน ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยได้เลือกมาเป็นกลุ่มทดลองการทอผ้าพื้นเมือง

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมือง เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวนเนินขาม จังหวัดชัยนาท มีความรู้ และความสามารถทอผ้าพื้นเมืองได้สูงกว่าก่อนเข้าโครงการ

2. นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมือง เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวนเนินขาม จังหวัดชัยนาท มีความพึงพอใจที่เข้าร่วมโครงการนี้อยู่ในระดับมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสม (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวมทั้งการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสอบถามปราชญ์ชาวบ้าน

ข้าราชการ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์ เป็นแนวทางในการทำวิจัย

2. ประชุมร่วมกันทุกภาคส่วน ได้แก่ อาจารย์ในท้องถิ่น ผู้ปกครอง ข้าราชการ ปราชญ์ชาวบ้าน และหัวหน้ากลุ่มทอผ้า เพื่อการมีส่วนร่วมในการทำวิจัย

3. ร่วมกันกำหนดแนวทางในการทำวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดโครงการ

4. ร่วมกันสร้างหลักสูตรท้องถิ่น คือ โครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมือง เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวนเนินขาม จังหวัดชัยนาท

5. ร่วมกันกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรการทอผ้า เริ่มตั้งแต่ ประวัติความเป็นมา ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม ขั้นตอน และวิธีการทอผ้าพื้นเมือง วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ทอผ้า เช่น กี่กระตุก เป็นต้น

6. นำหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นแล้วนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบและประเมินเนื้อหาสาระของหลักสูตรในแต่ละครั้ง ซึ่งได้กำหนดไว้ จำนวน 8 ครั้งๆ ละ 5 ชั่วโมงในวันเสาร์

7. สร้างและพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของการทอผ้า เช่น ตัวอักษร รูปภาพ เสียง เป็นต้น

8. ได้ร่วมกันกำหนดกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลที่มีความพร้อม ในการที่จะนำหลักสูตรท้องถิ่นมาทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จำนวน 2 โรงเรียนๆ ละ 15 คน คือ โรงเรียนเนินขามรัฐประชานุเคราะห์ และโรงเรียนบ้านวังคอกไทร (สงฆ์ประชาชนูทิศ)

9. วางแผนการบริหารโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมือง เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวนเนินขาม จังหวัดชัยนาท

โดยผู้วิจัยได้เป็นผู้วางแผนและดำเนินการทดลอง โดยกำหนดเป้าหมาย แผนการดำเนินงาน การค้นหาวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย เช่น การจัดเนื้อหาการฝึกปฏิบัติการทอผ้า แต่ละ ครั้ง รวม 8 ครั้งๆ ละ 5 ชั่วโมง โดยมีปราชญ์ ชาวบ้าน 6 คน เป็นวิทยากรผู้สอน โรงเรียนละ 3 คน โดยใช้หลักสูตรและเนื้อหา รวมทั้งเวลา เหมือนกันทั้งสองโรงเรียนแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการ ควบคุม ติดตาม ตรวจสอบให้คำแนะนำ เพื่อให้ การฝึกปฏิบัติการทอผ้า เป็นไปตามกระบวนการ บริหารจัดการโครงการ โดยมีเป้าหมาย ด้วยการ ใช้กิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐาน คือ นักเรียนสามารถทอผ้าพื้นเมืองชั้นพื้นฐานได้ตาม วัตถุประสงค์ของโครงการตามที่ได้กำหนดไว้

10. เมื่อได้ทำการทดลองตามแผนในข้อ 9 โดยมีส่วนร่วมของอาจารย์ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ปกครอง และนักเรียนทั้งสองแห่งแล้ว ได้ติดตาม ประเมินผล โดยใช้แบบวัดความรู้ และ ความสามารถในการทอผ้า แบบวัดความพึงพอใจ แบบบันทึกการสอนของวิทยากรทั้งสองโรงเรียน รวมทั้ง การสังเกตการณ์ของ คณะผู้วิจัย ตลอดระยะเวลาของการทดลอง ประมาณ 2 เดือน

11. เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล ได้แก่

11.1 แบบสำรวจการทอผ้าพื้นเมือง ของประชาชนชาวลาวเวียง

11.2 แบบทดสอบความรู้ และ ความสามารถในการเรียนการทอผ้าพื้นเมืองก่อน และหลังการทดลอง

11.3 แบบวัดความพึงพอใจของ นักเรียน เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมืองฯ

11.4 แบบบันทึกการสอนของปราชญ์ ชาวบ้าน

11.5 แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียน การทอผ้าของนักเรียน

11.6 แบบประเมินการบริหาร โครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมืองเพื่อส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวนินชาม จังหวัดชัยนาท

ซึ่งเครื่องมือวิจัยทั้งหมดนี้ได้ผ่านการ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คนแล้วนำมา ปรับแก้ไข และหาค่าความเชื่อมั่น โดยมีค่าความ เชื่อมั่น 0.80

12. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำผลที่ได้จาก การทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้ทำการ วิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย $(\bar{x})$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และ เปรียบเทียบผลการทดลองการฝึกปฏิบัติฯ ก่อนและหลัง ด้วยค่าสถิติ t Dependent Sample test ซึ่งได้กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องนี้ สามารถเสนอ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ได้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการทอผ้าพบว่า ประชาชน ชาวลาวเวียง มีการทอผ้าพื้นเมืองจากภูมิปัญญา ท้องถิ่น มีอยู่น้อยมาก เพียง 2 ตำบล ส่วนตำบล กะบกเตี้ยไม่มีการทอผ้าและไม่มีการตั้งกลุ่มผู้ทอผ้า รวมทั้งไม่มีการสืบสานด้วยการสอนลูกหลานให้ มีการทอผ้า และส่วนใหญ่ก็ไม่มีที่อยู่ใต้ถุนของแต่ละ ครัวเรือนแล้ว แต่ยังมีทอผ้าพื้นเมืองจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่บ้าง ที่ตำบลสุขเดือนห้า มี 5 ครัวเรือน และตำบลเนินชามยังมีการทอผ้ากัน อยู่รวม 62 ครัวเรือน และนอกจากนั้นยังมีการตั้ง กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง มีหัวหน้ากลุ่มที่ได้รับการ เลือกตั้งจากสมาชิกกลุ่มให้เป็นผู้รับผิดชอบใน การบริหารการทอผ้า มีการจัดตั้งกลุ่มในพื้นที่ที่เป็น ของหัวหน้ากลุ่มมีที่ทอผ้ากลุ่มละประมาณ

10 - 12 หลังโดยมีสมาชิกของกลุ่มมาทอผ้า ตามที่สมาชิกแต่ละคนมีเวลา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และในกลุ่มนี้มีการจำหน่ายผ้าที่ทอแล้ว และมีการแปรรูปในลักษณะต่างๆ พอสมควร ส่วนการจำหน่ายกลุ่มทอผ้ามีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มนี้เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม ทัศนศึกษา รวมทั้งมีการนำผ้าไปจำหน่ายในสถานที่ต่างๆ ที่ทางจังหวัดหรือหน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น แต่ปัญหาที่พบก็คือขายผ้าทอได้ในสัดส่วนที่น้อย จึงต้องเก็บไว้เพื่อมอบให้ในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันแต่งงานของลูกหลาน และปัญหาที่สำคัญ ที่พบก็คือเด็กและเยาวชนที่เป็นลูกหลานของกลุ่มทอผ้าไม่มีใครสนใจที่จะทอผ้า

2. จากการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อการทอผ้าพบว่า เด็กนักเรียนทั้งสองโรงเรียน คือ โรงเรียน เนินขามรัฐประชา นุเคราะห์และโรงเรียนบ้านวังค้อไห (สงฆ์ประชา นุทิศ) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่ครูได้คัดเลือกโรงเรียนละ 15 คน ซึ่งมีทั้งนักเรียนหญิงและ นักเรียนชายเข้าร่วมโครงการ โดยได้ทำการเปิดโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมืองเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวเนินขาม จังหวัดชัยนาท ณ ห้องประชุมศรีเอี่ยมสะอาด โรงเรียนบ้านวังค้อไห (สงฆ์ประชา นุทิศ) ตำบลสุขเดือนห้า อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท โดยได้รับเกียรติจาก นายมานิตย์ คำสี วัฒนธรรมจังหวัดชัยนาท เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการโดยวิทยากรที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ได้บรรยายประวัติความเป็นมา ความภาคภูมิใจ การสืบสานลวดลายผ้าทอที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ลายกระแต ลายหมี่ลำภา หมี่รวง ฯลฯ รวมทั้งผ้าขาวม้าห้าสี ประกอบด้วย สีเหลือง เขียว แดง ขาว และส้ม ซึ่งเป็นผ้าขาวม้าห้าสีที่มีที่อำเภอเนินขามนี้เพียงแห่งเดียว หลังจากนั้น นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้เข้าสู่โครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้า

ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ โดยครูผู้สอนทั้งที่เป็นครูประจำชั้น และปราชญ์ชาวบ้านได้ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้เรียนรู้ คือ สร้างแรงจูงใจให้เด็กมีความพอใจ มีความรักในการทอผ้าว่าเป็นมรดก ของบรรพบุรุษที่ควรจะรักษาไว้ พร้อมทั้งเมื่อสร้างความพอใจให้กับนักเรียนแล้วได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจพยายามมีความขยัน มีความอดทน มุ่งมั่นในการเรียนการทอผ้า ไม่ทอดถอย และขยันในการทำกิจกรรมทุกอย่าง เช่น การกรอด้วย การทอผ้า เป็นต้น โดยเน้นให้ทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีที่ 3 หลัง นักเรียนได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 5 คน เพื่อร่วมมือกันทอผ้า ตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นยังส่งเสริมให้เด็กใช้สมาธิในการทอผ้าแต่ละชนิดด้วยความมีสติอยู่ตลอดเวลา ส่งเสริมให้นักเรียนมีการทบทวนบทเรียนแต่ละครั้งในลักษณะติดตามประเมินผลโดยนำข้อผิดพลาดในการทอผ้ามาปรับปรุงแก้ไข และช่วยกันพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จากการประเมินผลตลอดระยะเวลาของการเรียน พบว่า นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีพฤติกรรมในการเรียน คือ เรียนด้วยความขยันหมั่นเพียรและเป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ฝึกกรอด้วย

3. พัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบมัลติมีเดียที่เหมาะสมตามเนื้อหาสาระของหลักสูตรท้องถิ่น คือ โครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมืองเพื่อ

อนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวเนินขาม
จังหวัดชัยนาท มี 5 ส่วน คือ

3.1 ประวัติความเป็นมาของผ้าทอ
เนินขาม

3.2 ลักษณะ คุณสมบัติของผ้าทอ
เนินขาม

3.3 อาชีพการทอผ้าชุมชนบ้าน
เนินขามและการจัดจำหน่าย

3.4 อุปกรณ์ในการทอผ้าด้วย
กี่กระตุก

3.5 ขั้นตอนการทอผ้าด้วยกี่กระตุก
(เน้นภาคปฏิบัติที่ให้นักเรียนลงมือทอผ้าอย่าง
จริงจัง)

โดยใช้โปรแกรม Adobe Audition และ
โปรแกรม Sony Vegas ในการผลิตสื่อการเรียนรู้อัน
แบบมัลติมีเดียที่พัฒนาให้สอดคล้องกับเนื้อหาของ
โครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าฯ ทั้งห้าส่วน เป็นสื่อที่ง่าย
และสะดวกต่อการใช้ มีวิธีการใช้สื่ออย่างชัดเจน
และสามารถเปิดใช้สื่อการสอนได้หลายครั้งหลาย
หนตามที่ต้องการ เพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจ
และให้เกิดทักษะในการทอผ้ามากยิ่งขึ้น เป็นสื่อ
ที่สังเกตดูแล้ว นักเรียนอยากเรียนรู้และอยาก
ทดลองใช้เพราะมี ภาพ สี แสง ตัวอักษร การ์ตูน
และอื่นๆ ที่มีการเคลื่อนไหว สร้างแรงจูงใจในการ
ทอผ้าด้วยความขยัน อดทน และอย่างมีความสุข
ซึ่งในช่วงสุดท้ายของการทดลองใช้สื่อนี้ จากการ
วัดความพึงพอใจ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ
ในสื่อการเรียนรู้อันและการฝึกปฏิบัติการทอผ้าฯ อยู่ใน
ระดับมากถึงมากที่สุด

4. การบริหารจัดการโครงการฝึกปฏิบัติฯ
จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยในระหว่างนำ
หลักสูตรท้องถิ่น คือ โครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้า
พื้นเมือง เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของ
ชาวเนินขาม จังหวัดชัยนาท รวม 8 ครั้งๆ ละ 5
ชั่วโมงของทั้งสองโรงเรียน โดยได้ทำการให้

คำปรึกษา แนะนำ ควบคุม ติดตาม ประเมินผล
การฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมืองฯ ของนักเรียนให้
เป็นไปตามแผนงาน/โครงการฝึก โดยยึดหลัก
กระบวนการ การบริหารจัดการโครงการ กิจกรรม
พื้นฐาน 4 คือ

4.1 การวางแผนเพื่อดูว่าเป็นไปตาม
แผน หรือวิธีการที่ได้กำหนดไว้

4.2 มีการจัดวางทรัพยากรบุคคลทั้ง
นักเรียน และปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้เวลาให้เป็นไป
ตามแผนที่วางไว้

4.3 การสั่งการที่จะให้นักเรียนและ
วิทยากร (ปราชญ์ชาวบ้าน) ให้ดำเนินการสอน
การทอผ้าแต่ละครั้ง ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
ที่กำหนดไว้

4.4 มีการควบคุม และติดตาม
การบริหารโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นไปตาม
แผนงานที่วางไว้ ในลักษณะที่มีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลพอสมควร โดยสังเกตได้จากนักเรียน
ทั้งชายและหญิง สามารถทอผ้าพื้นเมืองขั้นพื้นฐาน
ได้พอสมควร ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 นักเรียนฝึกทอผ้าชาวม้าห้าสี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้งสอง
โรงเรียน มีความรู้ ความเข้าใจในประวัติความ
เป็นมาของผ้าทอพื้นเมือง วัฒนธรรม ประเพณี
ความเชื่อ ขั้นตอน วิธีการทอผ้าพื้นเมือง

รวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าและที่ใช้ในการทอผ้า หลังการเข้าโครงการสูงกว่าก่อนเข้าโครงการ คือ ก่อนเข้าโครงการมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) 32.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 21.962 และหลังเข้าโครงการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 109.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 34.093 นั่นคือ นักเรียนมีความรู้และสามารถทอผ้าพื้นเมืองได้มากกว่าก่อนเข้าโครงการ ซึ่งเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าพื้นเมืองได้ในระดับหนึ่ง และผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า หลังการเข้าโครงการ นักเรียนมีความรู้และสามารถทอผ้าพื้นเมืองมากกว่าก่อนเข้าโครงการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น มีเนื้อหาสาระที่ตรงกับความต้องการของนักเรียน และวิทยากร จำนวน 6 ท่าน ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ได้ดำเนินการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น รวมทั้งมีการบริหารโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าด้วยดี มีประสิทธิภาพ เป็นผลให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถทอผ้าพื้นเมืองขั้นพื้นฐานได้ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุภาพร พรหมนิยม (2543) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอ นาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ คือ

1. แรงบันดาลใจจากการได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ความสนใจใฝ่รู้ ความคิดที่อยากจะทอผ้าเป็น ความมีใจรักและชอบในการทอผ้า ลวดลายและสีในตัวผืนผ้าไหม

2. เจตคติ มีความรู้สึกชอบและรักในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่

3. การเรียนรู้ มีการเรียนรู้ที่เป็นระบบ และมีขั้นตอน คือการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานการเรียนรู้ขั้นชำนาญการและการเรียนรู้ขั้นประกอบอาชีพได้

4. ความคาดหวังต่ออาชีพผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่ต้องการที่จะสร้างรายได้ให้กับครอบครัว การสร้างงานในท้องถิ่น การอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน การหาอาชีพที่แน่นอนให้กับตนเอง และการลดแรงงานการย้ายถิ่นและปัจจัยภายนอกที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ คือ การบริหารจัดการ การผลิตและด้านการตลาด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กมลนันท ศรีจ้อย (2553) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอบ้านเนินขามสู่การเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า

4.1 องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการทอผ้าของชุมชนบ้านเนินขาม มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมผ้าที่ทอคือ ผ้ามัดหมี่ ผ้าซิด ผ้าจก ผ้าขาวม้า

4.2 กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าของชุมชนบ้านเนินขาม ในระดับบุคคลเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากแม่สู่ลูกญาติพี่น้อง จากเพื่อนบ้านใกล้เคียง ลักษณะการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว ในระดับชุมชนการถ่ายทอดจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

4.3 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอบ้านเนินขามเพื่ออนุรักษ์ความรู้ภูมิปัญญาควรเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6

2. จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยที่ได้วางแผนการบริหารจัดการโครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้า ได้มีการดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้ มีการติดตาม แนะนำ ส่งเสริม และให้คำปรึกษาแนะนำ ในการทอผ้าพื้นเมืองให้เป็นไปตามเนื้อหา

สาระของแต่ละครั้ง เพื่อให้ได้ความรู้และการฝึก ทอผ้าที่ได้มาตรฐานแก่กลุ่มนักเรียนที่ทดลอง ตามที่วางแผนไว้ ที่เป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่า คณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการบริหารจัดการ โครงการ โดยได้มีการวางแผนอย่างเป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปสู่ภาคปฏิบัติ และมีการติดตาม ประเมินผล ควบคุมการบริหารโครงการฝึก ปฏิบัติการทอผ้า ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มานพ ชุ่มอุ่น (2553) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนใน ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา: กลุ่มผ้าฝ้าย ทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนา กระบวนการทางการตลาด ด้วยการบริหาร การตลาดไปยังกลุ่มท่องเที่ยวที่ซื้อผ้าฝ้ายทอมือ กลุ่มโรงเรียน และสถานศึกษา กลุ่มโรงแรม ร้านอาหาร กลุ่มตลาดต่างประเทศ โดยบริหาร การตลาดผ่านเว็บไซต์ เพื่อให้กระบวนการจัดการ ทางการตลาดมีความเหมาะสม และมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการบริหารการ พัฒนารูปแบบการทอผ้าให้ทันสมัยที่ตรงกับ ความต้องการของลูกค้าด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

1. หลักสูตรท้องถิ่น คือ โครงการฝึกปฏิบัติ การทอผ้าพื้นเมือง เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อ อนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวเนินขาม จังหวัดชัยนาท ที่ประสบผลสำเร็จ มีส่วนช่วยให้นักเรียนทั้งสองโรงเรียน มีความรู้ ความเข้าใจใน การทอผ้าพื้นเมือง และการگردாய และการต่อดาย โดยใช้เครื่องตุ๊กได้อย่างคล่องแคล่วพอสมควร จึงมี ข้อเสนอแนะให้มีการนำหลักสูตรการทอผ้า พื้นเมือง นี้ไป ประยุกต์ใช้ให้กับนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เพื่อให้สามารถทอผ้า พื้นเมืองอันเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ชาวเนินขามได้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ ทั้งที่เป็น วิทยากรผู้สอน ผู้กำหนดหลักสูตรท้องถิ่นและ ผู้เป็นเจ้าของโครงการ จะต้องนำหลักการหรือ กระบวนการการบริหารโครงการทั้งสี่ด้าน คือ การบริหารโครงการ การวางแผน การสั่งการ และการควบคุม มาใช้ในการบริหารจัดการ โครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้า หรือโครงการอื่นๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน เพื่อให้โครงการนั้นๆ ดำเนิน ไปได้อย่าง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามที่ ได้วางแผนไว้

3. ทางจังหวัดชัยนาทควรนำลวดลายผ้า ที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เขียนไว้ด้วยมือเป็นจำนวนมากไปขึ้น ทะเบียนกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อเป็นการ อนุรักษ์ลายผ้าสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักสูตร ท้องถิ่น คือ โครงการฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมือง เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวเนินขาม จังหวัดชัยนาท ของกลุ่มนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 – 3 นี้ ไปปรับปรุงหรือพัฒนาให้เหมาะสมกับ กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มคนวัยทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ผ้าทอเนินขาม สร้างอาชีพ และเพิ่มรายได้ได้อย่างยั่งยืนให้กับชุมชน เนินขามทุกช่วงอายุต่อไป

2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การออกแบบ ลวดลายต่างๆ ทั้งที่เป็นลวดลายโบราณดั้งเดิมที่ เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและทรงคุณค่าของชาวเนินขาม รวมทั้งนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานใน การออกแบบลวดลายต่างๆ ให้สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มต่างๆ เช่น ข้าราชการ กลุ่มพนักงาน รัฐวิสาหกิจ กลุ่มนักธุรกิจ

กลุ่มวิจัยรุ่น กลุ่มโรงงาน รวมทั้งกลุ่มชาวต่างชาติ
เป็นต้น

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำ
เทคนิค วิธีการ หรือกระบวนการ การบริหารจัดการ
โครงการมาวางแผน จัดการ ติดตาม ประเมินผล
โครงการการพัฒนาในด้านต่างๆของหน่วยงาน

ภาครัฐหรือองค์กรเอกชน เพื่อให้การดำเนินงาน
เป็นไปตามแผนงาน และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
เกิดประโยชน์ คุ่มค่า อันเป็นการประหยัดงบประมาณ
เวลา บุคลากร และวัสดุ อุปกรณ์อื่นๆ ให้เกิด
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลนัทธิ์ ศรีจ้อย. (2553). การสังเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอบ้านเนินขามสู่การเรียนรู้. รายงาน
การวิจัยเข้าปกเย็บเล่ม.
- มานพ ชุ่มอุ้น. (2553). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนในผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา:
กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน .วารสารวิจัย
ราชภัฏเชียงใหม่ ประจำปีที่ 13 ฉบับที่ 2 เมษายน-กันยายน 2555.
- วรรณมา เรืองปราชญ์ และสุชาติ นาคฤทธิ. (2555). โครงสร้างการบริหารจัดการธุรกิจการทอผ้าพื้นบ้าน
จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ เขตอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท.
รายงานการวิจัยเข้าปกเย็บเล่ม
- สุภาพร พรหมนิยม. (2543). ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และ
ผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์.
วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.